

PŘÁVNÍ ÚPRAVA MYSLIVOSTI V MORAVSKÉM ZEMSKÉM PRÁVU V 16. A NA POČÁTKU 17. STOLETÍ¹

Jana Janišová

JANIŠOVÁ, Jana. Hunting Legislation in the Moravian Land Order in the 16th and early 17 centuries. *Historické štúdie*, 48, 2014, pp. 103 – 111.

Moravian Land Law contained provisions, which were often closely related to security and order in the land, supplementing the regulations of the nature of policing laid down in the Moravian Landfrieds. These provisions included the exercise of hunting law, which, in Assembly Resolutions, was often associated with legislation on the right to carry firearms.

Moravian land law. Hunting law. Land codes. Early modern period. Firearms.

Rozvoj zemského zákonodárství v českých zemích na konci středověku s sebou přinesl vznik průběžně přijímaných sněmovních usnesení, která se vedle soudních nálezů a starších právních knih stala základem tištěných kodifikací českého a moravského zemského práva – zemských zřízení.² Na Moravě se sněmovní usnesení objevují od poloviny 15. století, ve větší míře pak od začátku 16. století a byla označována zpravidla jako *snešení*, *svolení* a v případě obsáhlejších souborů ustanovení také jako *zřízení*.³ Jejich obsahem byla ustanovení, která se velmi často týkala bezpečnosti a pořádku v zemi a doplňovala tak předpisy policejního charakteru zakotvené v moravských landfrýdech. Některá usnesení se věnovala otázkám majetkového práva, a to zejména výkonu vlastnických, popřípadě jiných užívacích práv jednotlivými pozemkovými vrch-

¹ Studie byla zpracována s podporou Grantové agentury ČR v rámci grantového projektu č. P405/12/0639.

² K rozvoji zákonodárství a povaze práva přehledně WOLF, Armin. Die Gesetzgebung der entstehenden Territorialstaaten. In COING, Helmut (ed.). *Handbuch der Quellen und Literatur der neueren europäischen Privatrechtsgeschichte, I. Mittelalter (1100 – 1500) – Die gelehrten Rechte und die Gesetzgebung*. München : Beck 1973, s. 517 an.; FLOSSMANN, Ursula. *Landrechte als Verfassung*. Wien – New York : Springer-Verlag 1976, s. 19 an.; KÖBLER, Gerhard. Recht, Gesetz und Ordnung im Mittelalter. In KROESCHELL, Karl – CORDES, Albrecht (edd.). *Funktion und Form. Quellen- und Methodenprobleme der mittelalterlichen Rechtsgeschichte*. Berlin : Duncker & Humblot 1996, s. 93 – 116; FRANSEN, Gérard – KROESCHELL, Karl – LYON, Bryce – VISMARA, Giulio – WOLF, Armin. Gesetzgebung. In *Lexicon des Mittelalters IV*. München – Zürich : Artemis-Verlag 1989, sl. 1 392-1 401.

³ JANIŠ, Dalibor (ed.). *Moravský zemský sněm na prahu novověku. Edice Památek sněmovních z let 1518 – 1570. 1. Památky sněmovní I*. Praha : Historický ústav 2010, s. 33 – 41.

nostmi. Do těchto okruhů právní úpravy spadá i problematika výkonu loveckého práva (*myslivosti*), která byla ve sněmovních usneseních často spojována s právní úpravou volného nošení střelných (palných) zbraní.

Právním základům výkonu loveckého práva v českých zemích ve středověku a raném novověku nebyla doposud v literatuře věnována větší pozornost. Stručný úvod, který se věnuje právní úpravě myslivosti v 16. – 18. století, obsahuje Františkem L. Popelkou vydaný zákon o myslivosti pro České království z roku 1866.⁴ Podrobněji se právní úpravě myslivosti ve středověku a raném novověku věnoval v samostatné kapitole poměrně obsáhlé monografie o dějinách české myslivosti z roku 1958 Jan Čabart.⁵ Stejně tak chybí novější moderní zpracování problematiky lovu a myslivosti ve starší době. Souhrnný pohled na dějiny myslivosti publikoval v roce 1909 Jan Evangelista Chadt-Ševětinský a výše zmiňovaný J. Čabart.⁶ Novější monografie z oboru myslivosti se dějinám tohoto odvětví většinou věnují pouze stručně, popřípadě se zabývají speciálními okruhy problematiky, jako jsou například lovecké zbraně, myslivecké tradice a vzdělávání, lovecká sídla apod.⁷ Tradičně velká pozornost je věnována zejména vývoji myslivosti v 18. století a v této souvislosti lze zmínit osobu Františka Antonína hraběte Sporcka, jehož osudy a činnost byly opakovaně zpracovány v odborné i populárně naučné literatuře.⁸ Lov a myslivost hrála nepominutelnou roli v panovnickém⁹ a šlechtickém prostředí jako součást dvorské kultury, tomuto tématu však zatím byla v domácí literatuře věnována jen okrajová pozornost.¹⁰

Důležitou otázku tvoří samotná povaha výkonu loveckého práva. Toto právo je tradičně považováno za součást původního zeměpanského regálu a souviselo se sku-

⁴ POPELKA, František L. *Právní ochrana myslivosti. Soubor zákonů, nařízení a rozhodnutí, daných o právu myslivosti pro království české*. Praha : J. Otto 1885, s. 3 – 6.

⁵ ČABART, Jan. *Vývoj české myslivosti*. Praha : Státní zemědělské nakladatelství 1958, s. 86 – 96.

⁶ CHADT-ŠEVĚTÍNSKÝ, Jan Evangelista. *Dějiny lovu a lovectví (myslivosti) v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Louny : A. Štrobach 1909; ČABART, Vývoj české myslivosti, s. 15 – 116.

⁷ ANDRESKA, Jiří – ANDRESKOVÁ, Erika. *Tisíc let myslivosti*. Vimperk : TINA 1993; VACH, Miroslav et al. *Myslivost. Vývoj české myslivosti, zoologie, ekologie, chov a lov zvířet, lovecká kynologie, myslivecké předpisy a lovecké střelectví*. Uhlířské Janovice : Silvestris 1997, s. 9 – 30; ČERVENÝ, Jaroslav et al. *Ottova encyklopedie*. Myslivost. Praha : Ottovo nakladatelství 2010, s. 40 – 45; BOHÁČEK, Rudolf – KARAS, Miroslav et al. *Myslivost*. Praha : Státní zemědělské nakladatelství 1966, s. 7 – 13; BEZDĚK, František. *Hledání kořenů mysliveckých tradic*. Kuks : Sursum 1999. Četné informace k dějinám různých oblastí myslivecké činnosti lze nalézt také v úvodcích odborných monografií a studií, které jsou primárně určeny odborné veřejnosti. K této problematice viz např. obsáhlou databázi Ústavu ochrany lesa a myslivosti Mendelovy univerzity v Brně, <http://is.mendelu.cz/pracoviste/publikace.pl>, [15.9.2013].

⁸ PREISS, Pavel. *František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách*. Praha – Litomyšl : Paseka 2003; BEZDĚK, František – KOVAŘÍK, Jaromír. *František Antonín hrabě Sporck a jeho Řád svatého Huberta*. Kuks : Řád svatého Huberta 1998.

⁹ K zeměpanským loveckým hvozdům srov. nověji RAZÍM, Vladislav (ed.). *Přemyslovské Křivoklátsko. 900 let hradu Křivokláta*. Praha : Národní památkový ústav 2010.

¹⁰ Cíleně se této problematice věnoval nověji NOBICHT, Jakub. Lov a myslivost na panství Brtnice za vlády Antonína Rombalda Collalta v letech 1725 – 1740. In KUBEŠ, Jiří – PAVLÍČKOVÁ, Radmila (edd.). *Šlechtic mezi realitou a normou. Miscelanea ze studentských prací k dějinám raného novověku*. Olomouc – Pardubice : Univerzita Palackého Univerzita Pardubice 2008, s. 163 – 191.

tečností, že vlastníkem lesů byl původně zeměpán.¹¹ V průběhu 13. a 14. století si právo lovu na svých statech snažily přisvojit také jednotlivé pozemkové vrchnosti. Tato problematika však pro poměry českého středověkého státu nebyla dosud detailně objasněna.¹²

Uplatňování zeměpanského loveckého regálu na Moravě v polovině 14. století zřetelně dokládá listina markraběte Karla z roku 1341, kterou ustanovil dva vyjmenované šlechtice nejvyššími lovčími na Moravě a vymezil jejich jurisdikci. Zakázal lov jelenů, daňků, srnců, kanců a další zvěře do tenat (loveckých sítí), a to na všech místech způsobilých k lovu včetně královských lesů pod pokutou deseti hřiven stříbra.¹³ Rozpad zeměpanského majetku, zahájený koncem 14. a pokračující v průběhu 15. století, spolu s oslabením panovnické moci vedl v českých zemích k oslabení zeměpanského loveckého regálu. Do rozhodování o výkonu práva lovu (myslivosti) tak ve druhé polovině 15. století vstupují také stavy prostřednictvím zemského sněmu. Zatímco v agendě moravského zemského sněmu se tato problematika poprvé objevuje až v roce 1516, což je ale dáno velmi torzovitým dochováním moravských sněmovních usnesení z doby před rokem 1500, pro poměry v Čechách jsou tato ustanovení doložena již pro 60. léta 15. století.

V roce 1462 bylo na zasedání českého zemského soudu přijato za přítomnosti krále Jiřího z Poděbrad usnesení (*articules*), které zakazovalo lov na vlastním i cizím panství formou *shonů* a *podsedů*. V případě shonu se jednalo o naháňku zvěře do velkých loveckých sítí – tenat. Termín *podsed* pak označoval lov tzv. na čekanou, kdy lovec číhal na zvěř v nízkém posedu (zásedu).¹⁴ Porušení zákazu bylo trestáno zabavením tenat a pokutou jedné kopy grošů z každé osoby (poddaného), která se takového lovu účastnila. Porušení sněmovního usnesení danou vrchností pak bylo trestáno ještě pokutou 50 kop grošů, která měla náležet panovníkovi.¹⁵ Upravené a doplněné znění tohoto ustanovení bylo znovu zařazeno do sněmovního usnesení v roce 1479, textace je však místy nejasná. Článek výslovně přikazoval pozemkovým vrchnostem z řad pánů, rytířů

¹¹ JAN, Libor. *Vznik zemského soudu a správa středověké Moravy*. Brno : Maticе moravská 2000, s. 192 – 193, 207 – 208. Novější syntézy českých dějin v přemyslovské a lucemburské době se touto problematikou detailněji nezabývají a všímají si zejména tradičních okruhů regálních práv – horního a mincovního. Srov. např. VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země Koruny české. III. 1250 – 1310*. Praha – Litomyšl : Paseka 2002, s. 319 – 329.

¹² K problematice lovu ve středověku přehledně GUERREAU, Alain. Lov. In LE GOFF, Jacques – SCHMITT, Jean-Claude (edd.). *Encyklopedie středověku*. Praha : Vyšehrad 2002, s. 368 – 377. K problematice loveckého regálu ve středověku a raném novověku existuje poměrně početná zahraniční literatura, z níž nověji např. SCHENNACH, Martin P. *Jagdrecht, Wilderei und ‚gute Policey‘. Normen und ihre Darstellung im frühneuzeitlichen Tirol*. Frankfurt a. M. : V. Klostermann 2007, zejm. s. 33 – 47.

¹³ CHLUMECKÝ, Paul – CHYTIL, Josef (edd.). *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. VII. 1334 – 1349*. Brno : Landes-Ausschuss 1858, s. 229 – 230, č. 316; JAN, *Vznik zemského soudu*, s. 197.

¹⁴ CHADT-ŠEVĚTÍNSKÝ, *Dějiny lovu*, s. 343 – 344; Heslo *podsed*. In *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.8.0. [20. 9. 2013]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>> [20. 9. 2013].

¹⁵ PALACKÝ, František (ed.). *Archiv český. IV*. Praha : b. v., 1846, s. 436; ČABART, *Vývoj české myslivosti*, s. 87.

a měst, aby u svých poddaných nepřechovávali tenata určená k lovu (nošení – „vláčení“ tenat patřilo často mezi poddanské povinnosti), neboť poddaní je mohli zneužít k lovu na sousedních panstvích. Ustanovení také zakazovalo ostatní formy lovu (chytání do ok, dělání *stezek* k chytání zvěře) pro osoby, které k tomu neměly oprávnění. Povolen byl lov s *rukávníky*, tedy síťmi na koroptve, ale pouze na vlastním panství.¹⁶ Zvěř měla být také chráněna před volně puštěnými psy – sedláci nesměli své psy zvané *věžníci*¹⁷ brát do polí a do lesů, pastevcí, kteří psy potřebovali v terénu, je mohli vodit pouze přivázané na provaze. V případě porušení tohoto zákazu byla stanovena pokuta jednoho groše z každého psa a měla připadnout tomu, kdo takového poddaného přistihl. Článek také zakazoval poddaným a měšťanům lovení zajíců na polích a v lesích pod trestem zabavení samostřilu a pokuty pěti kop grošů.¹⁸

Obdobná právní úprava se v pramenech českého zemského práva objevuje v různých formulacích i později (1487, 1488), a to včetně tzv. Zůstání prešpurského z roku 1499, které bylo jednou z předloh pozdějšího Vladislavského zřízení zemského z roku 1500.¹⁹ Toto první české zemské zřízení upravilo výkon loveckého práva ve třech článcích, jejichž formulace a obsah navazují na výše uvedená sněmovní usnesení. Zakazovalo lov formou *shonů* a *podsedků* pod pokutou 50 kop grošů, která měla rovným dílem připadnout panovníkovi a tomu, kdo by danou osobu přistihl při lovu či podal o tom svědectví. Tato osoba mohla také zabavit tenata a uvěznit poddané, kteří se lovu zúčastnili (vláčeli tenata), a to až do zaplacení pokuty jedné kopy grošů z každého z nich. Všechny jiné způsoby lovu mohly vrchnosti na svých panstvích volně vykonávat. Pokud někdo z příslušníků stavů lovil bez povolení na cizím statku, byl povinen dané vrchnosti zaplatit stanovenou pokutu. Vladislavské zřízení v krátkém článku zakázalo také lov (*myslivost*) za použití *ručnic*.²⁰ Z dikce Zůstání prešpurského vyplývá, že tento zákaz se netýkal lovu na vlastním panství.²¹ Zemské zřízení také zakázalo všechny formy lovu pro poddané, a to pod trestem zabavení loveckých zbraní a úlovku, pokuty jedné kopy grošů a týdenního vězení. Se svolením vrchnosti mohli poddaní lovit ptáky *s sietkami*, *s sklony* a *se lpem*.²²

V dochovaných pramenech moravského zemského práva se problematika lovu (*myslivosti*) objevuje poprvé až v tištěném zemském zřízení z roku 1516. Tento ne-

¹⁶ K termínu rukávník srov. ANDRESKA – ANDRESKOVÁ, *Tisíc let myslivosti*, s. 91; CHADTŠEVĚTÍNSKÝ, *Dějiny lovu*, s. 150; Heslo *rukávník a kuroptník*. In Vokabulár webový [on-line]. Verze 0.8.0. [20. 9. 2013]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <http://vokabular.ujc.cas.cz> [20. 9. 2013].

¹⁷ ANDRESKA – ANDRESKOVÁ. *Tisíc let myslivosti*, s. 146, upozorňují, že psi zvaní *věžník*, kteří jsou tradičně považováni za domácí hlídací psy, byli pravděpodobně loveckými psy určenými zejména k lovu divokých prasat.

¹⁸ PALACKÝ, *Archiv český. IV.*, s. 497.

¹⁹ Tamže, s. 523; Tenže, *Archiv český. V*. Praha : b. v., 1862, s. 394, 432 – 433, 502 – 503.

²⁰ KREUZ, Petr – MARTINOVSKÝ, Ivan (edd.). *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*. Dolní Břežany : Scriptorium 2007, s. 258 – 259, čl. 553, 554, 555; srov. také přípisky v některých exemplářích Vladislavského zřízení, s. 363 – 364.

²¹ PALACKÝ, *Archiv český. IV.*, s. 502.

²² KREUZ – MARTINOVSKÝ, *Vladislavské zřízení zemské*, s. 258 – 259, čl. 555; ANDRESKA – ANDRESKOVÁ, *Tisíc let myslivosti*, s. 90 – 93.

rozsáhlý tisk obsahuje vedle textu moravského landfrýdu také sérii článků policejního charakteru a vychází ze sněmovního usnesení z ledna 1516.²³ Problematika myslivosti je zde zmíněna v souvislosti s právní úpravou nošení palných zbraní (*ručnic*). Podle ní směli ručnice nosit jen příslušníci čtyř zemských stavů pro osobní ochranu. Z poněkud nejasného znění článku vyplývá, že ručnice mohli užívat také pro výkon loveckého práva, ale pouze na vlastních panstvích. Poddaní ani služebníci na lov s palnými zbraněmi chodit nesměli. Pokud ale takové osoby jejich vrchnosti vyslaly s *ručnicí* na lov, měly mít u sebe písemné potvrzení s pečeti jejich vrchností prokazující, že *ručnice* náleží právě jejich pánovi. Článek výslovně odkazuje na starší úpravu týkající se *myslivosti sedlské*, tedy lovu provozovaného poddanými. Tato starší úprava se však nedochovala – nezmiňuje ji starší právní kniha týkající se moravského zemského práva, tzv. *Tovačovská kniha* ani jiná sněmovní usnesení z doby před rokem 1516.²⁴ Obsahově snad mohla odpovídat článku, který je znám z pravděpodobně původní verze sněmovního usnesení z roku 1516, které je dochováno jen v rukopisném opise. Podle jeho znění měly pozemkové vrchnosti zajistit, aby jejich poddaní nelovili na jejich či cizím panství s *ručnicemi* nebo s loveckými psy – *chrtý* a také aby neměli lovecké síte (*tenata*). Každý příslušník stavovské obce, který takové poddané přistihl při lovu na svém i cizím statku, jim mohl *myslivost* (tj. lovecké náčiní a úlovek) zabavit a je samé zadržet až do vyplacení pokuty jedné kopy grošů. Zároveň bylo stanoveno, že každý poddaný, který byl kdekoliv přistižen s ulovenou zvěřinou, měl o tento úlovek přijít a měl zaplatit kopy grošů. Postih spojený s příjmem pokuty pro soukromou osobu tak zajišťoval veřejný zájem země.

Článek dále stanovil, že vrchnosti, na jejichž statcích lovili cizí poddaní, kteří nemohli být zadrženi, se měly obrátit na příslušnou vrchnost. Ta byla povinna zajistit, aby se provinilí poddaní (*sedláci*) dostavili případně před zemského hejtmana a zemského soudce. Každý z nich měl být potrestán pokutou jedné kopy grošů a dvoutýdenním vězením.²⁵

Citované ustanovení z tištěného zemského zřízení z roku 1516 bylo zařazeno do sněmovního usnesení z července 1518, kde byla připojena úprava sankce pro pozemkové vrchnosti, které by uvedené pravidlo porušily (žaloba o 10 kop grošů).²⁶ Problematika nošení ručnic většinou v souvislosti s lovem (*myslivostí*) se opakuje v řadě dalších sněmovních usnesení z pozdějších let.²⁷

Usnesení z července 1518 také stanovilo podrobnější pravidla týkající se výkonu lovu poddanými (čl. *O myslivosti sedlskej*). Trestem za lov s ručnicí na cizím panství

²³ Ke vzniku tohoto zřízení JANIŠOVÁ, Jana – JANIŠ, Dalibor (edd.). *Zemské zřízení Markrabství moravského z roku 1516 (Počátky kodifikace zemského práva na Moravě)*. Olomouc : Iuridicum Olomoucense 2013, s. 28 an.

²⁴ Tamže, s. 47; edice – s. 111, čl. 20.

²⁵ Tamže, s. 124, čl. A 28 (X).

²⁶ Zákaz nošení ručnic (mj. i pro účely lovu) se objevuje již ve sněmovním usnesení z ledna 1518 – Moravský zemský archiv v Brně (dále MZA), fond A 3 – Stavovské rukopisy (dále f. A 3), inv. č. 726 (*Kniha pamětí, nálezů a snesení (Kniha přípovědí a zřízení na sněm kraje olomouckého D) 1517–1529*), fol. 308r.

²⁷ JANIŠ, *Moravský zemský sněm*, s. 69, čl. 25 (zde v pozn. 29 další odkazy).

bylo zabavení ručnice a pokuta jedné kopy grošů. Vlastní poddané mohla vrchnost potrestat podle svého uvážení. Poddaní také nesměli mít tenata, „*sopikův ani jinej leč-by neb lovu, ani střelby na všelikú zvěř malú i velikú*“, výjimku tvořily pasti na lišky a vlky. Podobně jako české zemské právo i moravská úprava zdůrazňovala povinnost vrchností zajistit, aby jejich poddaní neměli tenata. Pokud by příslušná vrchnost toto pravidlo nerespektovala, mohla být sousední vrchností pohnána o 10 kop grošů – veřejný zájem zde byl opět zajištěn pokutou placenou soukromému žalobci. Analogii s českou úpravou představuje norma, která zakazovala, aby poddaní měli psy – *chrtý* a *věžníky*, se kterými by mohli chodit na lov. *Chrti* byli psi určené ke štvání menší zvěře, zejména zajíců, případně i srnčí zvěře,²⁸ *věžníci* byli psi určené patrně k lovu divokých prasat.²⁹ Ustanovení výslovně stanovilo, aby zejména *chrti* byli poddaným zabavováni.³⁰ Sedláci také nesměli žádným způsobem lovit koroptve. Poslední ustanovení potom zakazovalo, aby pozemkové vrchnosti poddaným pronajímaly honitbu.³¹

V roce 1520 byla na zemském sněmu přijata obdobná úprava.³² Týkala se opět nošení ručnic a zákazu výkonu myslivosti poddanými. Zvláštní ustanovení ohledně poddaných se týkalo zákazu lovu křepelék *s tenátky a křepelem* (tedy za použití volavého křepelčího kohoutka).³³ Pozemkovým vrchnostem bylo také zakázáno bez výslovného svolení lovit na cizím panství, a to pod stanovenou sankcí (žaloba z 50 kop grošů). Mezi zeleným čtvrtkem a svátkem sv. Jakuba (25. července) bylo také pod pokutou 10 kop grošů zakázáno štvání zvěře s chrtý.³⁴ V roce 1523 bylo zformulováno usnesení *O honění zajíců*, které zakazovalo lov zajíců na cizím statku bez svolení dané vrchnosti. Podle poznámky v rukopisu s agendou zemského sněmu však toto ustanovení nebylo schváleno a v témže roce bylo stanoveno, že je možné zvěř štvát i na cizím statku, pokud příslušná vrchnost statek tzv. nezapověděla, tedy výslovně nezakázala tento druh lovu.³⁵

Další ustanovení s rozdílnou textací, ale obdobným obsahem se v agendě moravského zemského sněmu objevují v letech 1524, 1526, 1529 a 1531.³⁶ Tato právní úprava se pak stala základem nové textace v tištěném moravském zemském zřízení z roku 1535. Hlavní pozornost byla věnována především zákazu nošení ručnic a podmínkám jejich používání. Pozemkové vrchnosti mohly mít vlastní tzv. *náchlebni myslivce*, kteří mohli pro jejich potřebu na daném panství střílet zvěř. Museli však být vybaveni zvlášt-

²⁸ ANDRESKA – ANDRESKOVÁ, *Tisíc let myslivosti*, s. 151 – 153.

²⁹ Tamže.

³⁰ Zákaz chovu chrtů poddanými je hojně doloženo i z jiných zemí – tamže, s. 153.

³¹ JANIŠ, *Moravský zemský sněm*, s. 69 – 70, čl. 26.

³² Tamže, s. 91, čl. 60, 61.

³³ Tamže, s. 91, čl. 62; k lovu křepelék polních srov. ANDRESKA – ANDRESKOVÁ, *Tisíc let myslivosti*, s. 314 – 315.

³⁴ JANIŠ, *Moravský zemský sněm*, s. 92, č. 63, 64; srov. KAMENÍČEK, František. *Zemské sněmy a sjezdy moravské. jejich složení, obor působnosti a význam od nastoupení na trůn krále Ferdinanda I. až po vydání Obnoveného zřízení zemského (1526 – 1628)*. III. Brno : Zemský výbor Markrabství moravského, 1905, s. 67.

³⁵ JANIŠ, *Moravský zemský sněm*, s. 106 – 107, čl. 97, 98.

³⁶ Tamže, s. 114 – 116, čl. 114; s. 126, čl. 133; s. 162, čl. 151; s. 243, čl. 321.

ním listem s pečeti vrchnosti. Zemské zřízení připouštělo užití ručnic k lovu zvěře při honech na hornatých panstvích, kde byl lov za použití loveckých sítí (tenat) obtížný. Samostatný článek zřízení opakoval starší zákaz *shonu* (tj. honu) na cizím statku bez souhlasu příslušné vrchnosti, a to pod sankcí – žaloby z 50 kop grošů.³⁷

Úprava v zemském zřízení z roku 1535 však nebyla zdaleka konečná, další články týkající se ručnic a myslivosti se ve sněmovních usneseních objevují v letech 1536, 1537, 1536 a 1540.³⁸ Nové moravské zemské zřízení z roku 1545, které moravští stavové přijali bez souhlasu krále Ferdinanda I. a proto nebylo v praxi používáno, obsahuje oproti předchozímu zřízení částečně pozměněnou úpravu. Vedle článku o zákazu lovu formou *shonu* na cizím panství, který byl převzat ze zřízení z roku 1535, bylo do nového zřízení převzato také výše citované ustanovení z roku 1523, které upravovalo lov formou štvání zvěře (*O ščvaní s chrty*) na cizím statku bez svolení dané vrchnosti. Zemské zřízení z roku 1545 dále převzalo pod titulem *O myslivosti sedlské* článek z usnesení z roku 1540. Poddaným byl lov zakázán pod pokutou pěti kop grošů. Výjimku tvořil lov drobného ptactva *s sítkami, s lepem* a dělání jam na vlky a lišky.³⁹ Poddaní za toto oprávnění zpravidla odváděli vrchnosti stanovenou, zpravidla naturální dávku.⁴⁰ Z roku 1536 je doloženo, že právo poddanské čížby mělo být regulováno. Podle sněmovního usnesení byly vrchnosti povinny na svých panstvích zajistit, aby jejich poddaní „*všeliakých ptákův z jara nelapali a nebili krom holubů*“.⁴¹

Později bylo právo myslivosti zmíněno opět v souvislosti s právní úpravou nošení a užívání ručnic z let 1559 a 1562.⁴² Tato úprava byla zařazena v roce 1562 jako doplněk do dalšího moravského zemského zřízení, které jinak převzalo textaci článků ze zemského zřízení z roku 1535. Z hlediska výkonu práva lovu stojí za zmínku skutečnost, že pozemkové vrchnosti mohly mít na svém panství nejvíce tři myslivce, kteří mohli chodit s ručnicí a kteří museli mít od vrchnosti písemný doklad.⁴³ Právo lovu na cizím statku bylo znovu předmětem jednání moravského zemského sněmu v letech 1580, 1583 a 1590.⁴⁴ Kolem přelomu 16. a 17. století byla poměrně pravidelně (v letech 1584, 1594, 1599, 1605) přijata také usnesení týkající se ochrany zvěře. Zakázán byl lov laní na stanovený počet let (3–5), a to pod vysokou pokutou 100 kop grošů, z nichž polovina měla připadnout zemi a polovina osobě, která z tohoto přestupku žalovala (poháněla) před zemským soudem.⁴⁵

³⁷ ČÁDA, František (ed.). *Zemské zřízení moravské z roku 1535 spolu s tiskem z roku 1562 nově vydaným*. Praha : Česká akademie věd a umění 1937, s. 119 – 122, čl. 109, 110.

³⁸ JANIŠ, *Moravský zemský sněm*, s. 294, čl. 463; s. 295, čl. 467; s. 304, čl. 496; s. 367, čl. 627; s. 370, čl. 638.

³⁹ JANIŠ, Dalibor (ed.). *Práva a zřízení Markrabství moravského z roku 1545 (Pokus moravských stavů o revizi zemského zřízení)*. Brno : Matice moravská 2005, s. 212 – 213, čl. 239 – 241.

⁴⁰ ANDRESKA – ANDRESKOVÁ, *Tisíc let myslivosti*, s. 387.

⁴¹ JANIŠ, *Moravský zemský sněm*, s. 295, čl. 467.

⁴² MZA, f. A 3, inv. č. 2 (*Památky sněmovní II*), fol. 150r-v, 185r-v.

⁴³ ČÁDA, *Zemské zřízení moravské*, s. 200 – 201, čl. 145.

⁴⁴ KAMENÍČEK, *Zemské sněmy*, s. 64 – 65.

⁴⁵ Tamže, s. 66 – 67.

Poslední předbělohorské moravské zemské zřízení z roku 1604 obsahuje opět pozměněnou skladbu ustanovení týkajících se výkonu loveckého práva.⁴⁶ Zemské zřízení obsahuje nejprve článek *O záповídání gruntův*, a to v odlišném znění, než je tento článek v zemských zřízeních z let 1535 a 1545 a dále ustanovení *O shony*, totožné se zněním ze zřízení z roku 1535. Následuje obsáhlý článek *Z strany provozování myslivosti na cizích gruntech*, který vychází ze starších sněmovních usnesení (zejména z textace z roku 1580) a zakazuje jakékoliv druhy lovu na panství bez povolení příslušné pozemkové vrchnosti. Problematika zákazu lovu pro poddané byla zařazena pod názvem *O myslivosti lidí poddaných našich* a jde o převzatý článek z roku 1540, který byl již dříve zařazen do zemského zřízení z roku 1545.⁴⁷ Myslivosti se dotýká, byť jen okrajově také následující článek v zemském zřízení z roku 1604, který pod rubrikou *O ručnice* doslovně opakuje již citované ustanovení z roku 1562, zařazené již do zřízení z roku 1562.⁴⁸

Právní úprava lovu a myslivosti obsažená v předbělohorských usneseních moravského zemského sněmu a odtud převzatá do tištěných zemských zřízení z let 1516, 1535, 1562 a 1604 ukazuje určitý vývoj a zároveň určitou stabilitu. Existence příslušných ustanovení již v prvním tištěném moravském zemském zřízení z roku 1516 dokládá význam této problematiky pro soudobou společnost a potřebu právní, tj. pro obyvatelstvo závazné a vymahatelné regulace lovu, myslivosti a nošení zbraní.

HUNTING LEGISLATION IN THE MORAVIAN LAND ORDER IN THE 16TH AND EARLY 17TH CENTURIES

Jana Janišová

The advancement of land law-making in the Czech Lands towards the end of the Middle Ages brought with it the arrival of Assembly Resolutions, adopted on an ongoing basis, which, alongside court rulings and older legal books, became the basis for the printed codifications of Bohemian and Moravian Land Law Orders – or Land Constitutions. They contained provisions, which were often closely related to security and order, supplementing the regulations of the nature of policing laid down in the Moravian Landfrieds. These provisions included the exercise of hunting law, which, in Assembly Resolutions, was often associated with legislation on the right to carry firearms. The actual nature of the exercise of hunting law is, in itself, an intriguing question. The law is traditionally regarded as part of the original Lord-of-the-Land Regal and was related to the fact that the forests originally belonged to the Lord of the

⁴⁶ *Zřízení zemské Markrabství moravského, s povolením jeho milosti císařské etc. a s poručením všech čtyř pánův stavův znovu vytištěné*. Olomouc : Jířík Handle 1604, list Cv-CIIIr (citováno podle exempláře Moravská zemská knihovna Brno, Sběrka rukopisů a starých tisků, sg. ST 1–38293a).

⁴⁷ Srov. pozn. 39.

⁴⁸ MZA, f. A 3, inv. č. 2 (*Památky sněmovní II*), fol. 185r-v. Srov. pozn. 43.

Land. During the 13th and 14th centuries, various landed gentry also sought to acquire the right to hunt on their estates. Hunting legislation was contained in the pre-White Mountain resolutions of the Moravian Land Assembly, and from there it was carried over to the printed Land Constitutions of 1516, 1535, 1562 and 1604. The legislation exhibited some signs of development, while at the same time remained stable to a certain extent. The existence of a relevant provision already in the first printed Moravian Land Constitution of 1516 attests to the significance of the issue for society at that time, as well as the moral need for the regulation of hunting and the carrying of firearms, binding upon the population.

Mgr. Jana Janišová, PhD., Katedra teorie práva a právních dějin, Právnická fakulta Univerzity Palackého Olomouc, Tř. 17. listopadu 8, 711 00 OLOMOUC